

NATIONALE ARBEIDSRAAD

CENTRALE RAAD VOOR HET
BEDRIJFSLEVEN

ADVIES Nr. 1.969

CRB 2016-0187 DEF
CCR 10

Gemeenschappelijke Raadszitting van 26 januari 2016

Voorontwerp van nationaal actieplan Bedrijven en Mensenrechten

x

x

x

2.801-1

ADVIES

Onderwerp: Voorontwerp van nationaal actieplan Bedrijven en Mensenrechten

Mevrouw Marghem, federaal minister van Energie, Leefmilieu en Duurzame Ontwikkeling, heeft bij brief van 16 oktober 2015 het advies van de Nationale Arbeidsraad en de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven ingewonnen over een voorontwerp van nationaal actieplan (NAP) Bedrijven en Mensenrechten.

Dat voorontwerp van actieplan heeft tot doel uitvoering te geven aan de richtlijnen inzake ondernemingen en mensenrechten die de Mensenrechtenraad van de Verenigde Naties op 17 juni 2011 heeft aangenomen.

Het gaat ook in op het verzoek dat België van de EU heeft ontvangen voor de opmaak en de hernieuwing van een actieplan over maatschappelijk verantwoord ondernemen en het bevestigt de Belgische steun aan een aantal in andere internationale forums (OESO, IAO ...) aangepane verbintenissen.

De Bureaus van de twee Raden hebben de gemengde commissie Nationaal Actieplan Bedrijven en Mensenrechten met de bespreking van dat vraagstuk belast.

Op verslag van die commissie hebben de Raden op 26 januari 2016 het volgende eenparige advies uitgebracht.

x x x

**ADVIES VAN DE NATIONALE ARBEIDSRAAD EN DE
CENTRALE RAAD VOOR HET BEDRIJFSLEVEN**

I. AANHANGIGMAKING

Mevrouw Marghem, federaal minister van Energie, Leefmilieu en Duurzame Ontwikkeling, heeft bij brief van 16 oktober 2015 het advies van de Nationale Arbeidsraad en de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven ingewonnen over een voorontwerp van nationaal actieplan (NAP) Bedrijven en Mensenrechten.

Dat voorontwerp van actieplan heeft tot doel uitvoering te geven aan de richtlijnen inzake ondernemingen en mensenrechten die de Mensenrechtenraad van de Verenigde Naties op 17 juni 2011 heeft aangenomen.

Het gaat ook in op het verzoek dat België van de EU heeft ontvangen voor de opmaak en de hernieuwing van een actieplan over maatschappelijk verantwoord ondernemen en het bevestigt de Belgische steun aan een aantal in andere internationale forums (OESO, IAO ...) aangegane verbintenissen.

De adviesaanvraag ligt in de sfeer van een brede raadpleging van het maatschappelijke middenveld, in het kader waarvan sommige organisaties al standpunten over het voorontwerp van NAP hebben ingenomen tijdens verschillende rondetafels die werden georganiseerd per groepen van stakeholders (ondernemingen, ngo's, vakbonden en andere organisaties).

Ook werd het advies ingewonnen van andere adviesorganen die op federaal niveau bevoegd zijn (met name de Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling en de Hoge Raad voor de Zelfstandigen en de KMO).

De Raden werden op de hoogte gebracht van het feit dat ook de gewestelijke sociaal-economische raden werden geraadpleegd. Dit advies heeft alleen betrekking op de federale aspecten van het voorgelegde voorontwerp van NAP.

II. STANDPUNT VAN DE RADEN

A. Beschouwingen vooraf

De Raden wijzen er in de eerste plaats op dat zij veel gewicht hechten aan het vraagstuk van de ondernemingen en de mensenrechten.

Instrumenten zoals de verdragen van de IAO, en vooral de acht fundamentele IAO-verdragen, het pact van de Verenigde Naties over de economische en sociale rechten, het Europees verdrag voor de rechten van de mens, het Europees sociaal handvest en de rechtspraak die eraan wordt opgehangen, vormen voor de Raden de kern van die rechten, die in alle omstandigheden geëerbiedigd moeten worden.

De Mensenrechtenraad van de Verenigde Naties heeft op 17 juni 2011 de 31 richtlijnen inzake ondernemingen en mensenrechten goedgekeurd en heeft daarmee het referentiekader "beschermen, respecteren en remediëren" van 2005 willen operationaliseren. Dat referentiekader vormde een conceptueel raamwerk dat het mogelijk maakte de kwestie van de ondernemingen en de mensenrechten op een unieke manier aan te kaarten, uitgaande van drie pijlers: de verplichting van de staat om mensen te beschermen tegen mensenrechtenschendingen door derden, waaronder de ondernemingen; de verantwoordelijkheid van ondernemingen om de mensenrechten te respecteren; de noodzaak om slachtoffers van mensenrechtenschendingen toegang te verschaffen tot effectieve remediëring.

De Raden merken op dat zowel de regeringen als de ondernemingen, met name door middel van maatschappelijk verantwoord ondernemen, moeten zorgen voor de uitvoering van dat referentiekader en van de 31 richtlijnen.

Om die thema's onder de aandacht te brengen, is er voor de werkgevers- en de werknemersorganisaties een belangrijke rol weggelegd; zij kunnen namelijk een gemeenschappelijk referentiekader vaststellen en goede praktijken verspreiden. Ook de consumenten moeten hun verantwoordelijkheid nemen door hun consumptiekeuzen. Er moeten dus in overleg met de betrokken economische actoren inspanningen worden geleverd om de mensen bewust te maken van en informatie te geven over de oorsprong van de goederen en diensten die worden geconsumeerd, en over de gevolgen van consumptiekeuzen (lage kosten zijn een indicatie). Het is ook belangrijk dat duidelijk wordt bepaald welke rol ieder van de stakeholders in de praktijk moet spelen.

In die context wijzen de Raden op het gewicht dat zij hechten aan de internationale instrumenten die als norm gelden maar juridisch niet bindend zijn met betrekking tot de praktijken van de ondernemingen:

- de richtlijnen van de OESO voor multinationale ondernemingen;

- de tripartiete principeverklaring van de Internationale Arbeidsorganisatie inzake multinationale ondernemingen en sociaal beleid;

- de 31 richtlijnen van de Mensenrechtenraad inzake ondernemingen en mensenrechten.

Zij merken ten slotte op dat in het kader van de Internationale Arbeidsconferentie van juni 2016 in Genève een discussie zal plaatshebben over "waardig werk in de mondiale toeleveringsketens".

B. Beoordeling van het voorontwerp van NAP

1. Algemene beoordeling

De Raden steunen het initiatief van de federale, de Vlaamse, de Waalse en de Brusselse regering voor een nationaal actieplan (NAP) tot uitvoering van de richtlijnen inzake ondernemingen en mensenrechten (UNGPs) die de Mensenrechtenraad van de Verenigde Naties op 17 juni 2011 heeft goedgekeurd. Er werd daarover goed samengewerkt tussen het federale en de gewestelijke niveaus. Nochtans zou de samenwerking verder kunnen gaan dan alleen maar het bijeenvoegen van de acties van het federale en regionale niveau. Voor sommige acties wordt bijvoorbeeld de hulp van de overheid gevraagd voor de monitoring van de mensenrechtensituatie in een aantal landen. Dit kan het best aangepakt worden via interfederale samenwerking waarbij inlichtingen verworven door de diplomatieke en handelsvertegenwoordigers van het federale en regionale niveau samengebracht worden.

Het NAP kan volgens de Raden een belangrijk instrument zijn om het beleid van de overheden en de ondernemingen te beïnvloeden. De Raden zijn het ook eens met de keuze in het voorontwerp van NAP om het beleid inzake ondernemingen en mensenrechten te integreren in het beleid inzake maatschappelijk verantwoord ondernemen (mvo).

In het algemeen wijzen de Raden op de belangrijke rol die de overheden moeten spelen om te zorgen voor de volledige eerbiediging van de mensenrechten. De mvo-initiatieven van de ondernemingen moeten tegelijk gesteund en aangemoedigd worden.

De Raden constateren dat de ondernemingen en de consumenten echt behoefte hebben aan informatie over de situatie van de mensenrechten in derde landen, vooral in landen met een sterke informele economie en waar de wetshandhaving zwak is. Dienaangaande kan een duidelijke vooruitgang worden geboekt door de oprichting van één enkel contactpunt door de overheid, waar de ondernemingen terecht kunnen voor vragen over de situatie met betrekking tot de mensenrechten in sommige derde landen of nog door het verspreiden van informatie in het kader van de economische missies.

De ondernemingen besteden vrijwillig meer aandacht aan de mensenrechten, zoals vooral blijkt uit de laatste "2015 Corporate Responsibility Barometer for Belgium"¹. Een stap in die richting wordt gezet door te voorzien in concrete instrumenten om die tendens te versterken en de ondernemingen te kunnen helpen om mensenrechtenschendingen te voorkomen en de eerbiediging van de mensenrechten in de hand te werken, zoals de opmaak van toolkits voor de ondernemingen.

De ondernemingen worden, naargelang van de sectoren waartoe ze behoren, vaak geconfronteerd met dezelfde problemen betreffende het vraagstuk van de eerbiediging van de mensenrechten. Wanneer een aanpak op sectorniveau wenselijk is, kan dat aangemoedigd worden. De Raden vinden dat een platform opgericht zou moeten worden om de goede praktijken van de sectoren en de ondernemingen in het licht te stellen en meer overleg mogelijk te maken.

¹ Zie aangegeven tendensen op bladzijde 26 van de "2015 Corporate Responsibility Barometer for Belgium".

Ten slotte wijzen de Raden erop dat de ondersteuning van een aansporingsbeleid om maatschappelijk verantwoord ondernemen te bevorderen niet de minste dubbelzinnigheid mag doen ontstaan over het dwingende karakter van de fundamentele normen inzake mensenrechten, met inbegrip van de economische en sociale grondrechten. Het aansporingsbeleid in het kader van het maatschappelijk verantwoord ondernemen moet daarentegen worden geacht complementair te zijn aan het beleid van de overheden om mensen te beschermen tegen de schending van die rechten.

2. Bijzondere opmerkingen

a. Raadplegingsmethode

De Raden vinden dat een brede raadpleging van het middenveld per groepen van stakeholders (ondernemingen, ngo's, vakbonden en andere organisaties) in het kader van verschillende rondetafels een aantal problemen doet rijzen.

Zij betreuren dat niet alle organisaties die in de Raden vertegenwoordigd zijn, werden betrokken bij de rondetafels die voor deze raadpleging werden georganiseerd.

De Raden verwijzen dienaangaande naar hun advies nr. 1.572 van 18 oktober 2006 over het voorontwerp van actieplan inzake maatschappelijk verantwoord ondernemen, waarin zij van oordeel waren dat het houden van forums slechts kan dienen als aanvulling op de gestructureerde raadpleging van de bestaande organen. De Raden merkten toen ook op dat een dergelijke brede raadpleging van het middenveld problemen doet rijzen met betrekking tot de mogelijkheid om rekening te houden met de representativiteit van sommige participerende organisaties.

De Raden betwisten niet dat het wenselijk is andere stakeholders te raadplegen in het kader van een brede raadpleging over een onderwerp dat nog andere organisaties dan de sociale partners aanbelangt. Zij beklemtonen echter andermaal het specifieke statuut van de sociale partners, die door het gewicht van hun vertegenwoordiging en hun plaats binnen de instellingen niet zomaar gelijkgeschakeld kunnen worden met de andere groepen van stakeholders.

b. Voortrekkersrol van België en versterking van multilaterale akkoorden

De Raden steunen de ambitie van België om een voortrekkersrol te spelen op het gebied van de mensenrechten. Die ambitie moet geconcretiseerd worden door in internationale forums te pleiten voor een grotere eerbiediging van de mensenrechten, door daarover multilaterale akkoorden te sluiten en door praktische en concrete instrumenten voor te stellen voor de drie pijlers van de strategie "beschermen, respecteren en remediëren".

Gezien de Europese en internationale context moet het de bedoeling zijn te komen tot een zo breed mogelijke eerbiediging van de fundamentele mensenrechten overal in de wereld. Verder mag de niet-eerbiediging van de fundamentele mensenrechten niet leiden tot concurrentievervalsing voor de Belgische ondernemingen; de Belgische overheden moeten er dan ook voor zorgen dat op Europees en internationaal niveau dezelfde spelregels gelden (*level playing field*) en moeten aandringen op een actief mvo-beleid. De Raden willen ook op de hoogte worden gehouden van de vooruitgang die in dat opzicht wordt geboekt.

c. Administratieve lasten en inaanmerkingneming van de eigenheid van kmo's

De Raden zijn verheugd over het feit dat het NAP er uitermate op zal toezien dat de administratieve lasten voor de ondernemingen en de organisaties niet verhogen en dat de acties in de lijn van het *level playing field* op Europees en internationaal niveau liggen.

d. Mapping

De Raden herinneren eraan dat zij in hun advies nr. 1.572 van 18 oktober 2006 erop hebben aangedrongen dat, vooraleer nieuwe initiatieven worden voorgesteld, een vollediger overzicht van de bestaande initiatieven zou worden gemaakt en dat die initiatieven aan een evaluatie zouden worden onderworpen. Zij drukten de wens uit dat die inventaris zou worden uitgebreid tot de bestaande maatregelen die buiten het overheidsoptreden vallen, ondanks het feit dat de acties van de overheid als exemplarisch kunnen worden beschouwd. Aan de hand van die inventaris zou het mogelijk moeten zijn de lacunes op te sporen en bij voorrang te verhelpen.

De Raden nemen dus met veel belangstelling kennis van het feit dat in het kader van de opstelling van het NAP werd gewerkt aan een inventaris om na te gaan in hoeverre de 31 richtlijnen van de Verenigde Naties inzake ondernemingen en mensenrechten op federaal niveau werden uitgevoerd. De Raden verheugen zich daarover en zouden die inventaris graag krijgen zodra hij klaar is.

e. Uitvoering, follow-up en evaluatie

De Raden vinden dat de acties die in het NAP zijn opgenomen samenhang moeten vertonen en dat er een gecoördineerd beleid nodig is voor de uitvoering ervan.

Zij constateren dat een aantal acties die in het NAP zijn opgenomen nauw bij elkaar aansluiten en zij vinden dus dat ze beter gegroepeerd moeten worden. Zij wijzen ook op de noodzaak van een goede coördinatie van de beleidsmaatregelen van de verschillende overheden en overheidsorganisaties, om te vermijden dat verschillende overheden en overheidsorganisaties dezelfde informatie geven en soortgelijke maatregelen nemen.

Verder zijn er volgens hen zwakke punten in de follow-up en de evaluatie van het NAP, wat de uitvoering ervan betreft. Er zouden dan ook verbeteringen in aangebracht moeten worden, door de taken van de verschillende actoren duidelijker te verdelen en beleidsverantwoordelijken aan te wijzen om de acties uit te voeren en te voldoen aan de budgettaire eisen en het tijdschema.

De Raden vinden dat één overheidsinstantie zou moeten kunnen toezien op de uitvoering van de verschillende acties. Die taak zou toevertrouwd kunnen worden aan een overheidsorgaan en zou kunnen resulteren in een jaarlijks rapport waarin een stand van zaken wordt opgemaakt en wordt aangegeven in hoeverre de verschillende acties van het NAP zijn uitgevoerd.

Onverminderd de respectieve standpunten van de organisaties over de specifieke acties van het NAP verzoeken de Raden te worden geraadpleegd tijdens de verschillende fasen van de uitvoering ervan.
